

Απόστολος Πιερρής

ΠΩΣ ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΟΥΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΟΤΑΝ ΔΕΝ ΞΕΡΟΥΝ ΝΑ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΟΥΝ ΘΗΣΑΥΡΟ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Κάνω την ανατομία της πολιτιστικής κατάντιας της Πάτρας, που έχει πέσει στα έσχατα του ΝεοΕλληνικού Καιάδα ενώ γεωπολιτικά και ιστορικά της άξιζε τουλάχιστον θετική πρωτοθεσία στην κατανομή της εθνικής παρακμής και, γιατί όχι, ρόλος αιχμής σε ζωτική κίνηση ανάταξης.

Περιέγραψα τον θεατρικό ζόφο και την καρναβαλική ονειρώξη της πόλης. Και θα συνεχίσω με όλες τις διαστάσεις του πολιτιστικού οικοδομήματος. Αλλά τίποτα δεν κάνει εμφανέστερη τη νοσηρή κατάσταση ενός συστήματος από το ότι δεν μπορεί να αντιληφθεί και να εκμεταλλευθεί ένα κεφάλαιο που έχει. Όπως το διατύπωσε κλασσικά ο Αριστοτέλης: «ὅλως δὲ τὸ πλουτεῖν ἐστὶν ἐν τῷ χρῆσθαι μᾶλλον ἢ ἐν τῷ κεκτηῖσθαι» (Ρητορική, 1361a23 [«γενικά δε ο πλούτος ἐγκείται στην χρήση μᾶλλον παρά στην κτήση»]). Γιατί η πραγματικά ενεργή πηγή του πλούτου είναι η γνώση. Και χωρίς αυτή ούτε τα χρήματα είναι ὄντως «χρήματα», δηλαδή πράγματα χρήσιμα. Και πάλι η κλασσική θεωρία είναι αποκαλυπτική: «οὐδὲ τὸ ἀργύριόν ἐστι χρήματα, εἰ μὴ τις ἐπίσταιτο χρῆσθαι αὐτῷ» (Ξενοφών, Οικονομικός, I, 12 [«οὔτε τα λεφτά δεν είναι χρήματα, αν δεν ξέρει κανείς να τα χρησιμοποιεῖ»]).

Το κεφάλαιο στο οποίο αναφέρομαι για τον πολιτισμό στην Πάτρα είναι η Δημοτική Βιβλιοθήκη. Για λόγους που ἔχουν να κάνουν όχι με καμιά στοχευμένη πολιτική των εξουσιών αλλά με την τοπική φιλοπατρία διακεκριμένων τέκνων της πόλης, η Βιβλιοθήκη ἔχει ορισμένους ισχυρούς τομείς. Οι τομείς αυτοί, ὅπως είναι λογικό, αντιπροσωπεύουν τις

ασχολίες αυτών που κληροδότησαν τις Προσωπικές Βιβλιοθήκες τους στο Δημοτικό Ίδρυμα: Γούναρης, Μιχαλακόπουλος κ.ά. Έτσι η Βιβλιοθήκη είναι πολύ καλή στο τμήμα της Πολιτικής, Διπλωματικής και Στρατιωτικής Ιστορίας, όπως και της Ιστορίας και Θεωρίας του Δικαίου. Έχουμε λοιπόν μια βάση, πάνω στην οποία μια νοήμων στρατηγική εμπλουτισμού της Βιβλιοθήκης θα μπορούσε να μετατρέψει το προτέρημα σε μείζον συγκριτικό πλεονέκτημα. Πολλά χρόνια πριν είχαμε ξεκινήσει μια τέτοια προσπάθεια έλλογης πολιτικής αγορών με τον Διευθυντή της Βιβλιοθήκης. Αλλά, προφανώς, η προσπάθεια κολοβώθηκε ευθύς εξ αρχής και εν συνεχεία ακυρώθηκε. Η άνοια κυριαρχεί στη χώρα και πόλη μας επί του νου.

Σε τι συνίσταται η άνοια εν προκειμένω; Στην ιδεοληψία που έχω πολλές φορές και πολλαπλά στηλιτεύσει του να κάνουμε (ή μάλλον να μην κάνουμε) πολιτιστική πολιτική βάσει του «τι θέλει ο πολύς κόσμος». Όπου καθ' υπόθεση βολική ο πολύς κόσμος θέλει χαμηλή ποιότητα – αυτή η αντίληψη υπόκειται όσο κι αν εξωραϊζεται με ευφημισμούς. Και γιατί είναι ιδεοληψία αυτό;

Πρώτον, γιατί ο άνθρωπος, ο κάθε ένας, ορέγεται το βέλτιστο και άριστο από τα βάθη της ψυχής του και μεθ' όλης της ισχύος του και όλης της διάνοιάς του. Να το πω απλά: Το καλό τον ανεβάζει γιατί παίζει στις χορδές του και βγάζει καλή και πολλή ενέργεια.

Δεύτερον, γιατί για να ενεργοποιηθεί αυτή η θεμελιώδης ροπή της ψυχής του ανθρώπου προς το καλύτερο χρειάζεται να του προπροσφερθεί το καλύτερο. Είναι σαν την υγιή διαίτα που δυναμώνει. Και πάλι η κλασσική διατύπωση του νόμου αυτού σε συναφή εφαρμογή: ο ενάρετος γίνεται ενάρετος κάνοντας ενάρετες πράξεις (Αριστοτέλης). Δεν είναι ενάρετος πρώτα, και μετά δρα ενάρετα.

Τρίτον. Άρα το βασικό θέμα δεν είναι πρόβλημα ζήτησης, αλλά έλλειψη και υστέρημα προσφοράς. (Όπως σε όλη την οικονομία). Η προσφορά διαμορφώνει ζήτηση, και μάλιστα αν δίνει προϊόντα που διεγείρουν τις βαθύτερες ανάγκες του ανθρώπου. Και το κάνει αυτό σε αυτή την περίπτωση πολύ πιο δυνατά από όσο μπορεί να το κάνει με τους επιφανειακούς κυματισμούς της ανθρώπινης επιθυμίας.

Τέταρτον. Όπου δεν υπάρχει γενικό επίπεδο καλλιέργειας τέτοιο που να παράγει από μόνο του και αυτόματα σοβαρή πολιτιστική προσφορά, ο ρόλος του Κράτους και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι, είτε να την προκαλεί είτε να την παρέχει. Ωστε να λειτουργεί ο μηχανισμός ανόδου, που δεν είναι άλλος από τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ του καλύτερου και του χειρότερου. Δώσε το καλό και ποιοτικό και άσε το να λειτουργήσει. Θα εκπλαγούν οι ανόητοι εξυπνάκηδες από το αποτέλεσμα. Ή μήπως όχι;!

Πέμπτον. Και φθάνουμε στην αιτία της ιδεοληψίας του «τι θέλει ο κόσμος». Γιατί η ιδεοληψία είναι πρόφαση. Και η ουσία είναι η ανικανότητα αυτών που την επικαλούνται να παράγουν την κατάλληλη προσφορά. Δικαιολογούνται αισχρά γιατί δεν μπορούν το καλύτερο. Κάνουν αυτό που μπορούν και τα ρίχνουν στον «κόσμο» που «θέλει τα φθηνά και χαμηλά». (Βέβαια έτσι βολεύεται και μια διαπλοκή εμπορείας, ένας ακόμη πρακτικός λόγος κάτω από την ιδεοληψία!). Φίδι που τους δάγκωσε!

Αυτή είναι με λίγα λόγια η ανατομία της Υποκουλτούρας της Χαμοσύνης. Που οδηγεί με αδήριτη αναγκαιότητα στον φαύλο κύκλο συνεχούς υποβάθμισης.

Χρειάζεται ανατροπή άρδην αυτής της νοοτροπίας της ευτέλειας και αντικατάστασή της από μια σοφή συνολική στρατηγική αξιοποίησης αυτού του Δημοτικού πλούτου. Ποιοι θα είναι οι βασικοί άξονες της νέας στρατηγικής;

Πρώτον, να καταστρωθεί συγκεκριμένο βραχυμεσομακροπρόθεσμο πλάνο (με άμεση εφαρμογή) εμπλουτισμού της Βιβλιοθήκης στο υψηλότερο επίπεδο αφενός στους τομείς

όπου υπάρχει ήδη σημαντικό κεφάλαιο και αφετέρου σε τομείς που προκύπτουν από τη συνολική στόχευση. Αναφέρω δυο τέτοιους: τα κλασσικά και η τοπική ιστορία. Δεν σημαίνει ότι πρέπει να σταματήσει οποιαδήποτε άλλη αγορά αλλά ότι ασφαλώς πρέπει να μπει στη δευτερεύουσα θέση της.

Και δεύτερον. Να συγκροτηθεί Σχέδιο πολιτιστικών δράσεων διεθνούς εμβέλειας και κύρους, που να περιστρέφεται γύρω από τη Βιβλιοθήκη. Οι δράσεις αυτές θα είναι ευρύτερα Συνέδρια, άκρως εξειδικευμένα Συμπόσια, ερευνητικά προγράμματα και μελέτες, όλα με θεματικές που θα αλληλοσυναρτώνται προς επίτευξη μέγιστου αποτελέσματος. Σαν παράδειγμα κατάλληλου θεματικού άξονα αναφέρω τις κύριες σημαντικές φάσεις-σταθμούς της ιστορίας της πόλης, αρχίζοντας από τους Σκοτεινούς Αιώνες και την Αρχαϊκή Εποχή με τη σημασία του Αχαϊκού αποικισμού της Μεγάλης Ελλάδας, πηγαίνοντας στη θέση της πόλης τους χρόνους της Αχαϊκής Συμπολιτείας, περνώντας στην ακμή της κατά τους Ρωμαϊκούς χρόνους ιδίως μετά τον συνοικισμό του Αυγούστου (Μητρόπολη της Δυτικής Ελλάδας μαζί με τη Νικόπολη), προχωρώντας στη Δυτική παρουσία και επιρροές των Μέσων Χρόνων (σε σχέση και αντιδιαστολή προς τη Λακωνία φερ' ειπείν), φθάνοντας στην κατάσταση της επί δεύτερης ιδίως Οθωμανοκρατίας και τελειώνοντας με τη Νεοκλασική αναλαμπή της επί ΝεοΕλληνικής Κρατικής αποτυχίας. (Ένα τέτοιο σχέδιο μου σε ανύποπτο χρόνο είχε επαινετικά σιωπηθεί!)

Γύρω από αυτούς τους δυο άξονες, μπορεί να υφανθεί πλέγμα ολόκληρο πολιτιστικών δράσεων στον ευρύτερο χώρο του πνεύματος, όπως στον τομέα της Τέχνης. Και μέσω της Νέας Στρατηγικής να δοθεί ταυτότητα και ζωή σε πολιτιστικά ασπόνδυλα ψοφίμια όπως το «Διεθνές» Φεστιβάλ και το Καρναβάλι. Για τέτοια χρειάζεται ένα σοφό Master Plan με σαφείς στόχους και λεπτομερή διάρθρωση μέχρι άμεσης εξειδίκευσης. Γι' αυτό και χρειάζεται Αναξαγόρειος Νους που θα βάλει έλλογη τάξη στο Χάος.

[Δημοσιεύθηκε στον "ΠΑΤΡΙΝΟ ΤΥΠΟ" 13-3-2011]